

*Іванюк Р.О., Скоковський М.В., Дмитренко С.А.,
здобувачі вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Мельник-Шамрай В.В.,
к.с.-г.н., доц., доцент кафедри екології та природоохоронних технологій,
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

Лісові екосистеми – це різноманітна сукупність рослинності, яка взаємодіє з відповідним їй тваринним світом, мікроорганізмами, ґрунтами та з навколишнім природним середовищем. Ліс виконує велику кількість позитивних функцій, найголовнішими з яких є захисна, водоохоронна, санітарно-гігієнічна та оздоровча [1]. Лісові господарства є важливою галуззю для розвитку країни, а лісгосподарські підприємства забезпечують збалансований розвиток, виконують заходи із охорони, раціонального використання та відтворення лісів [2].

В сучасному суспільстві, все частіше й частіше зустрічається поняття «екосистемні послуги». Це послуги, блага та корисні властивості, які може отримати населення від різних екосистем. Саме тому, лісові екосистеми необхідно розглядати не лише з точки зору отримання матеріальних ресурсів, що надаються, але із погляду формування та забезпечення екосистемних послуг. Відповідно до класифікації «МЕА» лісові екосистеми володіють наступними екосистемними послугами [3-4]:

– **Постачання:** 1) продовольство (рослинні та тваринні продукти (сировина), природні корми, нагульні площі); 2) продукти бджільництва (забезпеченість рослинами-медоносами); 3) лікарська сировина (трав'янисті рослини, дерева, водорості, лишайники, гриби, що мають лікувальні властивості); 4) сировина, не пов'язана із продовольством (деревина та інші продукти лісового господарства, що походять від дерев (хмиз, хвоя, живиця тощо)); 5) інші форми вилучення біологічного матеріалу із природних та напівприродних екосистем (природний садивний і насінний матеріал, сувеніри, декор, колекції, наукові збори, вилучення із природи тварин з метою прижиттєвої експлуатації); 6) генетичні ресурси (різноманіття генів).

– **Регулювання:** 1) регуляція кліматичних умов (регуляція температури земної поверхні та повітря, регуляція колообігу вологи та регуляція потоків повітря); 2) саморегуляція локальних природних екосистем (регуляція складу та якості повітря, гомеостаз екосистем); 3) регулювання ґрунтів (ґрунтоутворення, захист ґрунтів від ерозії); 4) запилення рослин (запилення рослин комахами та вітром); 5) захист від стихійних лих, пом'якшення несприятливих кліматичних умов (захист населених пунктів від буревіїв, зменшення механічного пошкодження сільськогосподарських культур вітрами, захист полів від пилових бурь, зменшення впливу приморозків на врожай).

– **Культурні та соціальні послуги:** 1) послуги рекреації та духовного збагачення (середовище для відпочинку, туризму на природі, соціальні функції користування дикою природою (мисливство, фотополування тощо), джерело творчого натхнення та ідей); 2) послуги пізнання (наукові, освітні, виховні) (можливість наукового вивчення біорізноманіття та природних процесів, унаочнення освіти, можливість виховання дітей у контакті з природою); 3) умови формування культурної ідентичності етнічних і соціальних груп населення (формування ідентичності етнічних і соціальних груп на основі ландшафтної різноманітності, особливостей природних умов і природокористування).

– **Підтримання:** 1) вплив середовища на формування живих організмів (формування кліматичних умов та районування, заснованого на кліматичних і ландшафтних чинниках); 2) вплив живих організмів на формування середовища (глобальні біохімічні цикли, первинна продуктивність екосистем та депонування парникових газів, біорізноманіття).

Сьогодні лісові екосистеми зазнають впливу внаслідок військових дій, змін клімату, незаконних рубок, що негативно впливає на кількість та якість екосистемних послуг, що формуються лісовими екосистемами. Саме тому, запровадження повноцінного обліку екосистемних послуг лісових масивів дає можливість розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління лісовими ресурсами та здійсненню їх належної оцінки для задоволення потреб населення.

Список використаної літератури

1. Державне агентство лісових ресурсів України. Режим доступу: <https://forest.gov.ua/> (дата звернення: 27.10.2024 р.)
2. Пацева І. Г., Барабаш О. В., Мельник-Шамрай В. В., Шамрай В. І., Пацев І.С. Аналіз сучасного стану лісових ресурсів у контексті сталого розвитку. Збірника наукових праць Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. 2023. № 4 (493) . С. 205-211.
3. Валерко Р. А., Герасимчук Л. О., Радучич А. В., Іваненко Р. В. Екосистемні послуги лісів філії «Словечанське лісове господарство» ДП «Ліси України». Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування». 2023. Вип. 3. С. 71-76.
4. Екосистемні послуги. Огляд. Режим доступу: <http://surl.li/npnljtj> (дата звернення: 06.11.2024 р.).